

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **V. R.**, bývajúcej v K., zastúpenej JUDr. I. R., advokátkou v K., proti žalovanej **Slovenskej republike – Ministerstvu vnútra SR**, so sídlom v Bratislave, Pribinova č. 2, o **zaplatenie 3 089,03 € (93 060,-- Sk) s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 17 C 113/2006, v konaní o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 16. októbra 2008 sp. zn. 3 Co 59/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo 16. októbra 2008, sp. zn. 3 Co 59/2007 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Žalobkyňa sa v konaní vedenom na Okresnom súde Košice II domáhala zaplataenia 3 089,03 € (93 060,-- Sk) so 17,6 %-ným ročným úrokom z omeškania od 19. decembra 1995 do zaplataenia ako náhrady škody, ktorá jej mala byť spôsobená nesprávnym úradným postupom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky tým, že jej a jej bratovi nebolo vyplatené úmrtné po ich zomretom otcovi (policajtovi) podľa § 89 ods. 4 vo výške podľa § 89 ods. 3 Výnosu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 86/1991 (ďalej len „výnos“). V konaní si uplatňovala náhradu škody vo výške úmrtného pripadajúceho na ňu i na jej brata s odôvodnením, že úmrtné nadobudla do svojho výlučného vlastníctva.

Okresný súd Košice II rozsudkom z 1. decembra 2006 č.k. 17 C 113/2006-35 žalobu ako nedôvodnú zamietol. O trovách konania rozhodol tak, že žalobkyňu zaviazal k povinnosti zaplatiť žalovanej trovy konania v sume 107,55 € (3 240,-- Sk) do troch dní od právoplatnosti rozhodnutia. Právne svoje rozhodnutie odôvodnil §§ 1, 2, 3 a 18 zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon o zodpovednosti za škodu“), §§ 123, 124, 125 zákona

č. 410/1991 Zb. o služobnom pomere príslušníkov Policajného zboru Slovenskej republiky (ďalej len „zákon o služobnom pomere“) a § 89 a § 90 výnosu. Vykonaným dokazovaním mal preukázané, že žalovaná nespôsobilá žalobkyni škodu nezákonným rozhodnutím, ani nesprávnym úradným postupom. V odôvodnení svojho rozhodnutia okresný súd uviedol, že rozhodnutiami riaditeľa Národnej protidrogovej jednotky Správy kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru Bratislava (ďalej len „riaditeľ“) bolo priznané úmrtné jednak nezaopatreným deťom zomretého podľa § 89 ods. 2 výnosu a jednak matke zomretého podľa § 89 ods. 2 a § 90 výnosu, proti ktorým rozhodnutiam neboli podané riadne opravné prostriedky. Podľa názoru okresného súdu, § 89 ods. 4 výnosu jednoznačne uvádza, že úmrtné podľa tohto ustanovenia patrí pozostalým obojstranne osirelým deťom, ktoré majú ku dňu úmrtia policajta nárok na sirotský dôchodok, vo výške podľa § 89 ods. 3 výnosu (ďalej len „úmrtné“), a to každému dieťaťu rovnakým dielom, ak niet pozostaleho manžela. V preskúvanom prípade mal prvostupňový súd preukázané, že nebolo pozostalej manželky a pozostalé deti neboli obojstranne osirelé, preto im nárok na vyplatenie úmrtného nevznikol. Okresný súd poukázal na to, že sociálna situácia obojstranne osirelých detí je oproti jednostranne osirelým deťom podstatne horšia. Námietku žalobkyne k vyplateniu úmrtného matke zomretého považoval za neopodstatnenú, nakoľko úmrtné bolo matke vyplatené podľa § 90 výnosu ako osobitný nárok v odôvodnenom prípade, keďže nebolo pozostalej manželky, ani obojstranne osirelých detí.

Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Košiciach rozsudkom zo 16. októbra 2008 sp. zn. 3 Co 59/2007 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalovanú zaviazal k povinnosti zaplatiť žalobkyni 2 471,22 € (74 448,-- Sk) so 17,6 %-ným ročným úrokom z omeškania z tejto sumy od 5. februára 1999 do zaplatenia. V prevyšujúcej časti žalobu o zaplatenie istiny 617,81 € (18 612,-- Sk) a 17,6 %-ný ročný úrok z omeškania od 19. decembra 1995 do 4. februára 1999 zamietol. Žalovanú zaviazal i k povinnosti nahradiť žalobkyni trovy konania v sume 644,11 € (19 404,60 Sk) na účet právnej zástupkyne do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Krajský súd poukázal na to, že žalobkyňa sa domáhala náhrady škody z dôvodu nesprávneho úradného postupu a nie z dôvodu nesprávneho rozhodnutia. Dospel k záveru, že § 89 ods. 4 a § 90 výnosu sú v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o právach dieťaťa. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že vzhľadom na procesnú nemožnosť prerušiť konanie podľa § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) a postúpiť Ústavnému súdu Slovenskej republiky návrh na preskúmanie súladu všeobecne záväzného právneho predpisu s Ústavou

Slovenskej republiky a medzinárodnými zmluvami (§ 41a ods. 4 zákona č. 38/1993 Z.z. o ústavnom súde; pozn. v čase konania už výnos neplatil) a zároveň z dôvodu, že výnos ani nie je podľa jeho názoru všeobecne záväzným právnym predpisom, zostalo jeho úlohou (všeobecného súdu) preskúmať tento (ne)súlad, vyložiť a aplikovať § 123 zákona o služobnom pomere a výnos v predmetných ustanoveniach. Dospel pritom k záveru, že § 89 ods. 4 výnosu vychádzal z fikcie úplných rodín, čím boli diskriminované jednostranne osirelé nezaopatrené deti rozvedených manželov, ako aj takéto deti pochádzajúce z mimomanželského vzťahu oproti takým deťom narodeným v manželstve, ktorých rodičia nie sú rozvedení a § 90 výnosu uprednostňoval pri priznaní úmrtného rodičov zomretého pred jednostranne osirelými nezaopatrenými deťmi pochádzajúcimi z neúplných rodín, čo je v rozpore s článkom 3 ods. 1, 2 Dohovoru o právach dieťaťa ako aj v rozpore s článkom 41 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého deti narodené v manželstve i mimo neho majú rovnaké práva. Krajský súd považoval znenie diskriminujúcich ustanovení výnosu, ich nezosúladenie s Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o právach dieťaťa a ich samotnú aplikáciu za nesprávny úradný postup, pričom v súvislosti s týmto nesprávnym úradným postupom vznikla žalobkyni škoda. Odvolací súd mal za to, že uznesením o dedičstve žalobkyňa nadobudla do svojho výlučného vlastníctva pohľadávku voči žalovanej a je tak aktívne legitimovaná v rozsahu uplatneného nároku o náhradu škody aj pokiaľ ide o pohľadávku jej brata.

Proti tomuto rozhodnutiu v častiach výroku, ktorými krajský súd uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni 2 471,22 € (74 448,- Sk) so 17,6 %-ným ročným úrokom z omeškania z tejto sumy od 5. februára 1999 do zaplatenia a nahradiť trovy konania v sume 644,11 € (19 404,60 Sk) podala dovolanie s poukazom na § 238 ods. 1 O.s.p. žalovaná z dôvodu podľa § 241 ods. 2 písm. c) O.s.p. Namietala, že žalobkyňa nebola obojstranne osirelým dieťaťom, preto jej úmrtie nepatrilo a nebolo jej priznané, keď § 89 ods. 4 výnosu rieši postavenie obojstranne osirelých detí, ktorých sociálna situácia je oproti jednostranne osirelým deťom podstatne horšia. Súhlasila s právnym názorom okresného súdu, že nešlo o nezákonné rozhodnutie, ani o nesprávny úradný postup. Podľa jej názoru, výnos je všeobecne záväzným právnym predpisom, preto platí čl. 144 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Keď však už v čase rozhodovania súdu nebol výnos platný, nemohol všeobecný súd namiesto Ústavného súdu Slovenskej republiky rozhodovať o súlade právnych predpisov, a potom keď došiel k záveru o nesúlade, tento nesúlad posúdiť ako nesprávny úradný postup. Odvolaciemu súdu vytýkala, že voči rozhodnutiu, ktorým sa rozhodlo o úmrtí nebolo

podané odvolanie, ani začaté žiadne konanie v čase účinnosti výnosu. Nesúhlasila s právnym názorom odvolacieho súdu, že predmetné ustanovenia výnosu sú diskriminačné voči jednostranne osirelým deťom pochádzajúcim z neúplných rodín a že zo strany Ministerstva vnútra Slovenskej republiky došlo k nesprávnemu úradnému postupu, keď tieto ustanovenia nedalo do súladu s Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o právach dieťaťa. Navrhla Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky rozsudok krajského súdu v napadnutej časti zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

Žalobkyňa v písomnom vyjadrení k dovolaniu žalovanej uviedla, že rozsudok krajského súdu je správny a dovolanie nedôvodné. Navrhla preto dovolanie zamietnuť a priznať jej náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 a 2 O.s.p. a dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie je treba zrušiť.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom. V zmysle ustanovenia § 238 ods. 1 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. O takýto rozsudok v danom prípade ide.

V zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež iným vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne

rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm.a/ až g/ O.s.p. Dovolateľka žiadnu z týchto väd nenamietala a jej existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná, je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Ani vadu tejto povahy dovolateľka nenamietala a jej existencia nevyšla v dovolacom konaní najavo.

Dovolateľka namietala, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c) O.s.p.). Právne posúdenie veci je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právny posúdením veci v zmysle § 241 ods. 2 písm. c) O.s.p. je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O mylnú aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd použil iný právny predpis ako mal správne použiť, alebo aplikoval síce správny právny predpis, ale nesprávne ho vyložil.

Z ustanovenia § 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2004, a ktorým bol zrušený zákon o zodpovednosti za škodu (zákon č. 58/1969 Zb.) vyplýva, že zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona a za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, sa spravuje doterajšími predpismi. Keďže k žalobkyňou tvrdenej škode malo dôjsť nesprávnym úradným postupom pred 1. júlom 2004, bolo potrebné vec posudzovať podľa zákona o zodpovednosti za škodu (zákon č. 58/1969 Zb.).

Podľa § 1 ods. 1 zákona o zodpovednosti za škodu, štát zodpovedá za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, ktoré v občianskom súdnom konaní a v konaní pred štátnym notárstvom, v správnom konaní, ako aj v konaní pred miestnym ľudovým súdom, a ďalej v trestnom konaní, pokiaľ nejde o rozhodnutie o väzbe alebo treste, vydal štátny orgán alebo orgán štátnej organizácie (ďalej len „štátny orgán“). Štát zodpovedá taktiež za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím spoločenskej organizácie vydaným pri plnení úloh štátneho orgánu, ktoré na túto organizáciu prešli.

Ak nejde o prípady hodné osobitného zreteľa, možno nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím priznať len vtedy, ak účastník využil možnosť podať proti nezákonnému rozhodnutiu odvolanie, rozklad, námietky, odpor alebo sťažnosť (§ 3 zákona o zodpovednosti za škodu).

Nárok na náhradu škody nemožno uplatniť, dokiaľ právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, pre nezákonnosť nezrušil príslušný orgán. Rozhodnutím tohto orgánu je súd rozhodujúci o náhrade škody viazaný (§ 4 ods. 1 zákona o zodpovednosti za škodu).

V zmysle § 18 ods. 1 zákona o zodpovednosti za škodu, štát zodpovedá za škodu spôsobenú v rámci plnenia úloh štátnych orgánov a orgánov spoločenskej organizácie uvedených v § 1 ods. 1 tohto zákona nesprávnym úradným postupom tých, ktorí tieto úlohy plnia.

V preskúmvanej veci z obsahu odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu vyplýva, že odvolací súd vychádzal z názoru, že žalobkyni bola spôsobená škoda nesprávnym úradným postupom jednak tým, že výnos nebol daný do súladu s Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o právach dieťaťa a jednak tým, že príslušný orgán sa pri rozhodovaní o priznaní úmrtného neriadil Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o právach dieťaťa, s ktorými bol podľa jeho názoru výnos v rozpore a nepriznal žalobkyni a jej bratovi úmrtné.

Zákon o zodpovednosti za škodu nedefinuje „nesprávny úradný postup“. Súdna prax však ustálila, že z obsahu tohto pojmu vyplýva, že podľa konkrétnych okolností toho – ktorého prípadu môže ísť o akúkoľvek činnosť spojenú s výkonom právomocí určitého štátneho orgánu, ak pri tomto výkone alebo v súvislosti s ním dôjde k porušeniu pravidiel stanovených právnymi predpismi pre konanie štátneho orgánu alebo k porušeniu poriadku,

ktorý vyplýva z povahy, funkcie alebo cieľov tejto činnosti. Pretože úradný postup nie je spravidla možné v právnom predpise upraviť do najmenších podrobností, treba správnosť úradného postupu posudzovať i z hľadiska účelu, k dosiahnutiu ktorého postup štátneho orgánu smeruje. K nesprávnemu úradnému postupu môže dôjsť nielen pri úkonoch v rámci činnosti, pri ktorej štátny orgán nerozhoduje, ale tiež v rámci jeho rozhodovacej činnosti. Nesprávnym úradným postupom môže byť aj nevydanie alebo oneskorené vydanie rozhodnutia v dôsledku porušenia stanovených alebo primeraných lehôt na jeho vydanie, lebo znaky nesprávneho úradného postupu má aj nečinnosť štátneho orgánu alebo jeho činnosť, ktorá nie je vykonaná v stanovenej lehote alebo v lehote, ktorá zodpovedá právu na prejednanie veci „bez zbytočných prietáhov“ (čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky).

Vzhľadom na uvedené, Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na § 18 ods. 1 v spojení s § 1 ods. 1 zákona o zodpovednosti za škodu, podľa ktorých ustanovení normotvornú činnosť nemožno považovať za úradný postup. Prijímanie právnych predpisov nie je vykonávaním úradného postupu vo vzťahu ku konkrétnym účastníkom a chýba tak príčinná súvislosť medzi normotvornou činnosťou a škodou, keďže vzťah príčiny a následku musí byť priamy, bezprostredný a neprerušovaný. Na základe uvedeného, keď nejde o úradný postup podľa zákona o zodpovednosti za škodu, nemôže takýmto postupom (normotvorným) byť spôsobená škoda podľa tohto zákona.

Pokiaľ odvolací súd mal za to, že k nesprávnemu úradnému postupu došlo aj tým, že príslušný orgán sa pri rozhodovaní o úmrtí neriadil Ústavou Slovenskej republiky a Dohovorom o právach dieťaťa a diskriminoval tak žalobkyňu a jej brata, keď úmrtie priznal matke zomretého, Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že v preskúvanom prípade nejde o postup, ale o samotné rozhodnutie, ktoré zrušené nebolo. Takéto rozhodnutie je preto platné a záväzné pre účastníkov i pre súdy, ktoré sú povinné z neho vychádzať (§ 135 ods. 2 O.s.p. a § 4 ods. 1 zákona o zodpovednosti za škodu). O nesprávny úradný postup (za splnenia ostatných podmienok) by mohlo ísť iba v prípade, ak by sa úmrtým príslušný orgán vôbec nezaoberal, teda v prípade jeho nečinnosti. O takýto prípad však v posudzovanej veci nejde.

Podľa § 123 zákona o služobnom pomere, ak sa služobný pomer skončí úmrtím policajta, patrí pozostalým úmrté. Tento zákon v § 124 splnomocnil Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky ustanoviť všeobecne záväzným právnym predpisom podrobnosti

o nárokoch súvisiacich so skončením služobného pomeru, vrátane výšky úmrtného a okruhu pozostalých, ktorým úmrtné patrí. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky upravilo výšku úmrtného a okruh pozostalých, ktorým úmrtné patrí výnosom. Podľa § 89 ods. 1 výnosu, pre účely tohto výnosu sa za pozostalých považoval manžel, manželka, nezaopatrené deti a rodičia alebo ďalšie osoby, pokiaľ boli na zomretého odkázané výživou. Každému pozostalému patrilo úmrtné vo výške posledného hrubého mesačného služobného príjmu zomretého (§ 89 ods. 2 výnosu). Zároveň podľa výnosu patrilo pozostalému manželovi po zomretom policajtovi, ktorému by ku dňu úmrtia vznikol nárok na odchodné podľa § 117 ods. 1 zákona úmrtné vo výške odchodného, znížené o čiastky, vyplatené ako úmrtné podľa odseku 2 (§ 89 ods. 3 výnosu). Ak nebolo pozostalého manžela, úmrtné patrilo pozostalým obojstranne osirelým deťom, ktoré mali ku dňu úmrtia policajta nárok na sirotský dôchodok, a to každému dieťaťu rovnakým dielom (§ 89 ods. 4 výnosu). Podľa § 90 výnosu bolo možné v mimoriadnych, odôvodnených prípadoch priznať úmrtné vo výške ustanovenej v § 89 ods. 3 výnosu rodičom zomretého, ak niet pozostalého manžela ani obojstranne osirelých detí. O úmrtnom a jeho výške rozhodoval bez žiadosti služobný funkcionár, ktorý by bol oprávnený rozhodnúť o skončení služobného pomeru zomretého policajta. Písomné vyhotovenie rozhodnutia sa zasielalo pozostalým, prípadne ich zákonnému zástupcovi (§ 91 výnosu).

Zo spisu vyplýva, že riaditeľ ako príslušný služobný funkcionár podľa § 91 výnosu rozhodol o priznaní úmrtného podľa § 89 ods. 2 výnosu pozostalým nezaopatreným deťom a matke zomretého vo výške posledného hrubého mesačného služobného príjmu zomretého. Keďže nebolo pozostalej manželky, ani obojstranne osirelých detí a matka zomretého bola na neho odkázaná výživou a žila s ním v čase jeho smrti v spoločnej domácnosti (išlo o mimoriadny, odôvodnený prípad), podľa § 90 výnosu riaditeľ rozhodol aj o priznaní úmrtného vo výške podľa § 89 ods. 3 výnosu (č.l. 144) matke zomretého. Proti týmto rozhodnutiam nebol podaný riadny opravný prostriedok, ktorý mohol podať len ten, koho sa rozhodnutie priamo týkalo (§ 120 výnosu). Matkou pozostalých nezaopatrených detí bolo urobené podanie, označené „sťažnosť proti rozhodnutiu o priznaní jednomesačného úmrtného nezaopatreným deťom“. Na základe tohto podania (zrejme posudzovaného podľa obsahu – § 126 zákona o štátnej službe a § 120 výnosu) riaditeľ rozhodol, že úmrtné podľa § 89 ods. 4 výnosu nebolo možné priznať jednostranne osirelým deťom, pretože nebola splnená podmienka obojstrannej osirelosti detí. Išlo o rozhodnutie riaditeľa v súlade s § 125 a nasl. zákona o štátnej službe a § 119 a nasl. výnosu, podľa ktorých ustanovení účastníkom konania

sú pozostalí po policajtovi a konanie sa začína na návrh účastníka alebo z podnetu služobného orgánu. Rozhodnutie obsahovalo (§ 127 zákona o štátnej službe) výrok – ako bolo rozhodnuté, s uvedením ustanovení právneho predpisu, podľa ktorého bolo rozhodnuté. Bolo odôvodnené – boli uvedené skutočnosti, ktoré boli podkladom pre rozhodnutie, akými úvahami pri hodnotení dôkazov a pri použití právnych predpisov, na základe ktorých bolo rozhodnuté, bol služobný orgán vedený. Aj keď v rozhodnutí chýbalo poučenie, išlo o rozhodnutie, keďže obsahovalo výrok o nepriznaní úmrtného, ktorý je zaväzujúcou normou, vydanou v konkrétnej veci a adresovanou individualizovanému subjektu. Rozhodnutie bolo možné napadnúť riadnym opravným prostriedkom, aj keď chýbalo poučenie, a to podľa § 135 ods. 4 zákona o štátnej službe, v lehote troch mesiacov odo dňa, keď bolo účastníkovi oznámené. Proti tomuto rozhodnutiu matka žalobkyne (v tom čase maloletých detí) nepodala odvolanie.

Predpokladom vzniku zodpovednosti štátu z nezákonného rozhodnutia je vyčerpanie možnosti podať proti nezákonnému rozhodnutiu riadne opravné prostriedky (§ 3 zákona o zodpovednosti za škodu), ak nejde o prípady hodné osobitného zreteľa. Aj keď však poškodený nevyužije možnosť dosiahnuť zrušenie rozhodnutia podaním riadneho opravného prostriedku, môže sa v prípade hodného osobitného zreteľa domáhať náhrady škody, ale len za podmienky, že rozhodnutie bolo pre nezákonnosť zrušené (§ 4 zákona o zodpovednosti za škodu). V opačnom prípade, keby súd priznal náhradu škody z rozhodnutia, ktoré pre nezákonnosť zrušené nebolo, by sa vytvoril nekonsolidovaný právny stav, daný paralelnou existenciou protichodných rozhodnutí. V preskúmvanej veci jednak rozhodnutia o priznaní úmrtného matke zomretého a nepriznaní úmrtného jednostranne osirelým deťom a jednak súdneho rozhodnutia, ktorým by sa priznávala náhrada škody v prípade existencie takéhoto „nezákonného“ rozhodnutia, ktoré pre nezákonnosť zrušené nebolo.

Vzhľadom na uvedené, dovolací súd konštatuje, že konaniu o zodpovednostnom nároku musí predchádzať konanie sledujúce zistenie nezákonnosti a zrušenie nezákonného rozhodnutia. V rozhodovaní o nárokoch zo zodpovednosti za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím prax súdov vychádza z toho, že otázku nezákonnosti rozhodnutia nemožno riešiť ako predbežnú otázku bez toho, aby toto rozhodnutie bolo pre nezákonnosť predtým zrušené príslušným orgánom.

V preskúvanom prípade bolo možné rozhodnutia podľa zákona o štátnej službe preskúmať mimo odvolacieho konania a pre prípad, že by právoplatné rozhodnutie bolo v rozpore s právnymi predpismi, mohol ho minister zrušiť a rozhodnúť vo veci samej, a to do troch rokov od nadobudnutia jeho právoplatnosti. Okrem toho, podľa § 155 zákona o štátnej službe, tvrdosti, ktoré sa vyskytli pri vykonávaní zákona o štátnej službe, aj pokiaľ išlo o úmrtie, mohol odstraňovať minister.

Zo spisu je zrejmé, že o úmrtí bolo príslušným orgánom rozhodnuté, a teda nešlo o nečinnosť, proti rozhodnutiam nebol podaný riadny opravný prostriedok a predmetné rozhodnutia neboli pre nezákonnosť zrušené. Na základe uvedeného sa odvolací súd preto nemohol zaoberať právnou otázkou, či úmrtie malo alebo nemalo byť jednostranne osirelým deťom vyplatené. Keď odvolací súd za nesprávny úradný postup považoval samotné rozhodnutie o priznaní úmrtia matke zomretého a jeho nepriznaní jednostranne osirelým deťom a posudzoval (ne)súlady výnosu s právnymi predpismi vyššej právnej sily, jeho rozhodnutie vychádza z nesprávnej interpretácie správne použitého právneho predpisu a má za následok nesprávne právne posúdenie.

Pokiaľ ide o aktívnu legitímáciu žalobkyne na náhradu škody vo výške zodpovedajúcej dielu úmrtia, pripadajúceho na jej brata, Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na § 89 výnosu, podľa ktorého úmrtie je nárokom, ktorý patrí priamo pozostalým. Nejde o pohľadávku po zomretom a žalobkyňa nie je aktívne legitimovaná na náhradu škody aj v časti pripadajúcej na diel jej brata ako nesprávne vyvodili súdy. Navyše predmetom dohody o vypořádání dedičstva schválenej súdom v uznesení o dedičstve úmrtie ani nebolo.

Napriek vyššie uvedenému, Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné vyjadriť sa k právnemu záveru odvolacieho súdu týkajúceho sa diskriminácie. O diskrimináciu ide vtedy, ak sa s rôznymi skupinami osôb, ktoré sa nachádzajú v rovnakej alebo porovnateľnej situácii, zaobchádza rozdielnym spôsobom, a to na základe kvalifikovaného kritéria (zakázaného dôvodu), pričom pre takéto rozdielne zaobchádzanie neexistuje objektívny alebo rozumný dôvod. O takýto prípad však v preskúvanej veci nejde.

Podľa názoru dovolacieho súdu § 89 ods. 4 výnosu nediskriminoval nezaopatrené deti z neúplných rodín (deti rozvedených manželov a deti pochádzajúce z mimomanželského vzťahu) oproti deťom narodeným v manželstve. Aj v prípade, že manželia boli rozvedení alebo sa deti narodili mimo manželstva, patrilo podľa tohto ustanovenia úmrtné všetkým deťom, pokiaľ boli obojstranne osirelé. Podmienkou nároku nezaopatrených detí na úmrtné vo výške podľa § 89 ods. 3 výnosu bola obojstranná osirelosť. Toto ustanovenie priznávalo úmrtné všetkým obojstranne osirelým deťom, ktoré mali ku dňu úmrtia rodiča policajta nárok na sirotsky dôchodok, t.j. dôchodok po prvom zomretom rodičovi, čo je zrejmé z textu ustanovenia („ktoré majú ku dňu úmrtia policajta nárok na sirotsky dôchodok“). Nárok na dôchodok po zomretom potom vznikol pozostalým deťom až dňom úmrtia rodiča policajta. Podmienka obojstrannej osirelosti pri vzniku nároku na úmrtné tu bola odôvodnená, pretože sociálna situácia obojstranne osirelých detí je podstatne horšia ako jednostranne osirelých detí. Nešlo ani o diskrimináciu jednostranne osirelých detí z neúplných rodín oproti takýmto deťom z úplných rodín. Diskrimináciu tu krajský súd vyvodil z toho, že úmrtné dostanú jednostranne osirelé deti z úplných rodín, lebo ho dostane ich matka ako pozostalá manželka po zomretom a takéto deti z neúplných rodín ho nedostanú, lebo ho nedostane ich matka, keďže nebola pozostalou manželkou. Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na § 89 ods. 3 výnosu, podľa ktorého úmrtné patrí pozostalej manželke, nie jednostranne osirelým deťom. Podľa tohto ustanovenia úmrtné nepatrilo jednostranne osirelým deťom vôbec, nielen z neúplných rodín. Pokiaľ naň mala nárok pozostalá manželka, nemožno z toho vyvodzovať, že ho dostali jednostranne osirelé deti, keďže úmrtné patrilo jej a mohla s ním voľne disponovať. Pokiaľ krajský súd považoval jednostranne osirelé deti pochádzajúce z neúplných rodín za diskriminované oproti rodičom zomretého, Najvyšší súd Slovenskej republiky opätovne konštatuje, že výnos nepriznával úmrtné jednostranne osirelým deťom vôbec, nielen z neúplných rodín. Úmrtné rodičom zomretého policajta nepatrilo podľa výnosu automaticky, ale bolo možné ho priznať, ak nebolo pozostalej manželky, ani obojstranne osirelých detí a išlo o mimoriadny odôvodnený prípad. V preskúmvanej veci išlo o matku zomretého, pričom riaditeľ mal preukázané, že bola na zomretého odkázaná výživou a žila s ním v čase smrti v spoločnej domácnosti. O diskrimináciu nejde, keď ustanovenie je odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu – straty člena domácnosti. Výkladom § 89 výnosu možno dospieť k záveru, že účelom poskytnutia zvýšeného úmrtného (jednomesačné úmrtné patrilo všetkým pozostalým) bolo zmierniť nepriaznivý dopad úmrtia člena domácnosti na domácnosť, v ktorej žil. V preskúmvanom prípade pozostalé deti žili v čase smrti svojho otca v spoločnej domácnosti s matkou, ich situácia sa preto smrťou rodiča nezmenila. Avšak

situácia matky zomretého, odkázanej na neho výživou, ktorá so zomretým žila v čase jeho smrti v spoločnej domácnosti sa zmenila (zhoršila sa) stratou člena domácnosti.

So zreteľom na uvedené, keď vo vzťahu k žalovanej neboli splnené podmienky zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom ako predpokladá zákon o zodpovednosti za škodu a ani nešlo o nezákonné rozhodnutie, dovolací súd dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, spočívajúce na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c) O.s.p.) zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. júna 2010

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová

